

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

રંગનાયકી

વિરુદ્ધ

સ્ટેટ બાય ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ પોલીસ

ઓક્ટોબર ૧૩, ૨૦૦૪

[ન્યાયમૂર્તિ અરજિત પસાયત અને ન્યાયમૂર્તિ સી.કે. ઠક્કર]

ધ ઇન્ડિયન પીપલ કોડ, ૧૮૬૦:

કલમ ૩૦૨ સાથે વંચાતા કલમ ૧૦૯, સ્પષ્ટીકરણ-હત્યા-ઉશ્કેરણી દ્વારા દુષ્પ્રેરણ-કોર્ટે ઠેરવેલ કે, ઉશ્કેરણી જે કૃત્ય કરવામાં આવ્યું હોય તેના સંદર્ભમાં હોવી જોઈએ અને તે કૃત્યના સંદર્ભમાં નહીં જે જે-તે વ્યક્તિ જેને ઉશ્કેરવામાં આવી હોય તેના દ્વારા કરવામાં આવવાની સંભાવના હતી-વધુમાં કૃત્ય દુષ્પ્રેરણના પરિણામ સ્વરૂપે થયેલ હોવું જોઈએ-હકીકતો પર, કરવામાં આવેલ કૃત્ય એટલે કે મૃતકની હત્યા માટે કોઈ દુષ્પ્રેરણનો પુરાવો નથી-દોષસિદ્ધિ રદબાતલ ઠેરવવામાં આવે છે.

અપીલકર્તા - એ-૨, મૃતકની પ્રથમ પત્ની, જેણે તેને છોડી દીધો હતો, તે સંબંધિત સમયે એ-૧ સાથે રહેતી હતી. મૃતક તેની ત્રીજી પત્ની સાથે રહેતો હતો જેની સાથે તેણે તેની બીજી પત્નીના મૃત્યુ પછી લગ્ન કર્યા હતા.

ફરિયાદપક્ષનો કેસ એવો હતો કે બનાવની તારીખે, એ-૧ મૃતકના ઘરે આવ્યો અને તેને પીવા માટે બોલાવ્યો. એ-૧ એ મૃતકને કોઈ ઝેરી પદાર્થ મિશ્રિત બ્રાન્ડી આપી, જેનું સેવન કર્યા પછી મૃતક બેભાન થઈ ગયો અને પછી હોસ્પિટલ લઈ જતા રસ્તામાં મૃત્યુ પામ્યો. વિલેજ એડમિનિસ્ટ્રેટરે સાક્ષીઓ પાસેથી ખાતરી કર્યા પછી કે આરોપી એ-૧ અને એ-૨ એ બ્રાન્ડીમાં ઝેર ભેળવીને મૃતકને આપ્યું હતું, પોલીસ સ્ટેશનમાં લેખિત રિપોર્ટ આપ્યો જેના કારણે બંને આરોપીઓ સામે કાર્યવાહી કરવામાં આવી. ટ્રાયલ કોર્ટે એ-૧ ને એ-૨ ની ઉશ્કેરણી પર મૃતકની હત્યા કરવા બદલ ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૩૦૨ હેઠળ દોષિત ઠેરવ્યો. એ-૨ ને ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૩૦૨ સાથે વંચાતા કલમ ૧૦૯ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યું હતું અને આજીવન કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી. અપીલ પર, હાઈકોર્ટે દોષસિદ્ધિ યથાવત રાખી હતી.

એ-૨ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલમાં, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૧૦૯ લાગુ કરવા માટે કોઈ પુરાવા નથી; અને રિકવરી થયેલ કોઈપણ રીતે મૃતકને ઝેર આપવા માટે ઉપયોગમાં લેવાયેલ હોવાનું મનાતી વસ્તુઓ સાથે સંબંધિત નથી. સામાવાળા-રાજ્ય વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં.૪, જે મૃતકનો પુત્ર છે, તેના પુરાવા થી પુર્ણ રીતે સ્થાપિત કર્યું છે કે અપીલકર્તા પાસે મૃતકને મારી નાખવાનો હેતુ હતો, કારણ કે ભૂતકાળમાં મૃતક પર અપીલકર્તા દ્વારા અથવા તેના વ્યક્તિઓ દ્વારા ઘણી વખત હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો.

અપીલ મંજૂર કરતા, ન્યાયાલયે ઠેરવ્યું કે;

૧. ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૧૦૯ હેઠળ દુષ્પ્રેરક એ જ સજા માટે જવાબદાર છે, જે મુખ્ય અપરાધી પર લાદવામાં આવી શકે છે; (એ) જો બાદમાંનું કૃત્ય દુષ્પ્રેરણના પરિણામ સ્વરૂપે કરવામાં આવ્યું હોય અને (બી) આવા દુષ્પ્રેરણ માટે સજા માટે ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડમાં કોઈ સ્પષ્ટ જોગવાઈ કરવામાં આવી ન હોય. ઉશ્કેરણી હતી કે નહીં તે દરેક કેસની હકીકતો પર નક્કી

કરવાનો પ્રશ્ન છે. ઉશ્કેરણી જે કૃત્ય કરવામાં આવ્યું હતું તેના સંદર્ભમાં હોવી જોઈએ નહઈ કે જે-તે વ્યક્તિ જેને ઉશ્કેરવામાં આવી હોય તેના દ્વારા કરવામાં આવવાની સંભાવના હતી. જો આ શરત પૂરી થાય તો જ વ્યક્તિ ઉશ્કેરણી દ્વારા દુષ્પ્રેરણ માટે દોષિત ઠરી શકે છે. વધુમાં, દુષ્પ્રેરિત કૃત્ય કલમ ૧૦૯ ના સ્પષ્ટીકરણમાં જોગવાઈ મુજબ દુષ્પ્રેરણના પરિણામ સ્વરૂપે અથવા કાવતરાના અનુસંધાનમાં કરવામાં આવેલ હોવું જોઈએ. ઇરાદાપૂર્વકની મદદ અને સક્રિય સંડોવણી એ દુષ્પ્રેરણના ગુનાનો હેતુ છે. [જપ૭-સી-એફ; જપ૮-બી]

કેહર સિંઘ અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ (દિલ્લી એડમિનિસ્ટ્રેશન) એ.આઈ.આર. (૧૯૮૮) એસ.સી. ૧૮૮૩, સંદર્ભિત.

૨. હાલના કેસમાં, જ્યાં સુધી અપીલકર્તાનો સંબંધ છે, પુરાવા એ કથિત હેતુ, કબૂલાતના નિવેદનને અનુસરીને કરવામાં આવેલી કથિત રિકવરી અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં.૪ ના પુરાવા હતા કે અગાઉ અપીલકર્તાની ઉશ્કેરણીથી મૃતકને માર મારવામાં આવ્યો હતો. વાસ્તવમાં કરવામાં આવેલ કૃત્ય જ મૃતકની હત્યા માટે કોઈ દુષ્પ્રેરણનો વ્યવહારિક રીતે કોઈ પુરાવો નથી. કથિત હેતુ પણ પૂરતો નથી. હેતુ સાબિત કરવા માટે ભૂતકાળની ઘટનાઓનો કેટલોક સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે. તેઓ મૃતકની હત્યા કરવાનો કોઈ ઇરાદો સાબિત કરતા નથી, તેના માટેની ઉશ્કેરણી તો દૂરની વાત છે. ધ ઇન્ડિયન એવિડન્સ એક્ટ, ૧૮૭૨ ની કલમ ૨૭ હેઠળ કરવામાં આવેલા ખુલાસાના અનુસંધાનમાં વસ્તુઓની કથિત રિકવરી પણ યોગ્ય ની નથી કારણ કે અપીલકર્તાએ ક્યાંય પણ એમ કહ્યું નથી કે સદર વસ્તુઓનો ઉપયોગ મૃતકને ઝેર આપવાના હેતુ માટે કરવામાં આવ્યો હતો. [જપ૫-એચ; જપ૬-એ; જપ૮-સી, ડી]

રેડ વિરુદ્ધ પામર (મે, ૧૮૫૬ ના પાના નં. ૩૦૮ પર શોર્ટહેન્ડ રિપોર્ટ) અને આટલી વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી., એ.આઈ.આર. (૧૯૫૫) એસ.સી. ૮૦૭, સંદર્ભિત.

૩. સંજોગોમાં ફરિયાદપક્ષ અપીલકર્તાના સંબંધમાં આક્ષેપો સાબિત કરવામાં સફલ રહેલ નથી. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા લાદવામાં આવેલી અને હાઈકોર્ટ દ્વારા પુષ્ટિ

કરવામાં આવેલી દોષસિદ્ધિ અને સજા રદબાતલ ઠેરવવામાં આવે છે. [જપટ-૬]

ફોજદારી અપીલીય હુકમત: ક્રિમિનલ અપીલ નં. . ૧૫૦૫/૨૦૦૩

સી.એ. નં. ૨૦૨/૧૯૯૫ માં મદ્રાસ હાઈકોર્ટના તારીખ ૭.૮.૨૦૦૨ ના ચુકાદા અને હુકમ પરથી.

એસ. નંદા કુમાર, વી. વિજયન, અનુજ કુમાર ચૌહાણ અને રાકેશ કે. શર્મા, અપીલકર્તા માટે.

એસ. બાલકૃષ્ણન, શ્રી નારાયણ ઝા, ગોપાલકૃષ્ણન, અભય કુમાર, રાહુલ અને સુબ્રમણ્યમ પ્રસાદ, તેમની સાથે સામાવાળા માટે.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ અરજિત પસાયત દ્વારા આપવામાં આવેલ.

અપીલકર્તા જેણે સેલવમ નામના વ્યક્તિ સાથે ટ્રાયલનો સામનો કર્યો હતો તેને ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડ, ૧૮૬૦ (ટૂંકમાં 'ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડ') ની કલમ ૩૦૨ સાથે વંચાતા કલમ ૧૦૯ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો અને આજીવન કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી. પ્રથમ આરોપી સેલવમને ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૩૦૨ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો. ટ્રાયલ કોર્ટે પ્રથમ આરોપીને હાલના અપીલકર્તા એ-૨ ની ઉશ્કેરણીથી નટરાજન (જે હવે પછી 'મૃતક' તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની હત્યા કરવા બદલ દોષિત ઠેરવ્યો હતો.

ફરિયાદપક્ષનું સંસ્કરણ જે ટ્રાયલ દરમિયાન સામે આવ્યું તે નીચે મુજબ છે:

તારીખ ૧૨.૧૦.૧૯૮૯ ના રોજ, સાંજે લગભગ ૫.૦૦ વાગ્યે, જ્યારે પ્રથમ આરોપી મૃતકના ઘરે આવ્યો અને મૃતકને બોલાવ્યો. ગોપી (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં.૪) એ જવાબ આપ્યો કે મૃતક દિવસના કામ પરથી પાછો ફર્યો નથી. તેથી, પ્રથમ આરોપી ચાલ્યો ગયો. મૃતક સાંજે લગભગ ૬.૦૦ વાગ્યે ઘરે પરત ફર્યો. રાત્રે લગભગ ૭.૩૦ વાગ્યે જમ્યા પછી, મૃતક તેની ત્રીજી પત્ની, નીલા અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં.૪ સાથે વાત કરી રહ્યો હતો. રાત્રે લગભગ ૮.૦૦ વાગ્યે પ્રથમ આરોપી ફરીથી આવ્યો અને મૃતકને બહાર આવવા વિનંતી કરી અને જ્યારે મૃતક ઘરની બહાર આવ્યો ત્યારે પ્રથમ આરોપીએ તેને કહ્યું કે તેની પાસે બ્રાન્ડી છે અને તેને બ્રાન્ડી પીવા માટે આમંત્રણ આપ્યું. તેણે બ્રાન્ડીની બોટલ પણ બતાવી. તેથી, મૃતક અને પ્રથમ આરોપી પાછળના વાડા તરફ ગયા. જ્યારે મૃતકે ઘાસ એકઠું કર્યું અને તેમને પશુઓના શેડમાં નાખ્યું, ત્યારે પ્રથમ આરોપીએ પાણીના ગ્લાસમાં બ્રાન્ડી રેડી અને કપૂર જેવો દેખાતો કોઈ સફેદ પદાર્થ પણ ભેળવ્યો. મૃતક પશુઓના શેડમાંથી પાછો ફર્યા પછી, પ્રથમ આરોપીની વિનંતી પર, મૃતકે બ્રાન્ડીનું સેવન કર્યું. પ્રથમ આરોપીએ મૃતકને એક કેળું પણ આપ્યું, જે મૃતકે લીધું હતું. તે પછી તરત જ, તેને ચક્કર આવે છે તેમ કહીને મૃતક નીચે પડી ગયો અને બેભાન થઈ ગયો. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં.૪ અને નીલાએ મૃતકના ચહેરા પર પાણી છાંટ્યું. તે ઊભો ન થતાં તેઓ રડવા લાગ્યા. તેમના રડવાનો અવાજ સાંભળીને પદવત્તન અને રવિ

(ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૨ અને ૩) ત્યાં ગયા. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં.૪ અને નીલાએ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૨ અને ૩ ને જાણ કરી કે પ્રથમ આરોપીએ મૃતકને બ્રાન્ડી આપી અને તરત જ મૃતક મૂર્છિત થઈ ગયો. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં.૨ એ તેમને મૃતકને ડોક્ટર પાસે લઈ જવાની સલાહ આપી. એક દેશી તબીબી પ્રેક્ટિશનરને લાવવામાં આવ્યો, જેણે નાડી તપાસ્યા પછી તેમને મૃતકને હોસ્પિટલમાં ખસેડવા માટે નિર્દેશ આપ્યો. જ્યારે મૃતકને હોસ્પિટલ લઈ જવામાં આવ્યો ત્યારે તેને મૃત જાહેર કરવામાં આવ્યો અને શબ પાછું ઘરે લાવવામાં આવ્યું.

એ નોંધવું જોઈએ કે અપીલકર્તા (એ-૨) મૃતકની પ્રથમ પત્ની હતી. કેટલાક વર્ષો પછી તેણીએ તેને છોડી દીધો અને બીજા કોઈની સાથે રહી હતી. મૃતકે બીજી વખત લગ્ન કર્યા હતા. પરંતુ શાંતિ જેની સાથે તેના લગ્ન થયા હતા તેનું મૃત્યુ થયું હતું. મૃતકે ફરીથી લગ્ન કર્યા અને પત્નીનું નામ નીલા હતું. આ લગ્ન પછી, આરોપી ગોપી (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૪) સાથે પાછી આવી અને મૃતક સાથે રહી. પરંતુ તેણી ઘણી વખત ચાલી ગઈ અને અન્ય પુરુષો સાથે રહેતી હતી. ફરિયાદપક્ષનું સંસ્કરણ એવું છે કે સંબંધિત સમયે તે સેલવમ (એ-૧) સાથે રહેતી હતી.

કુમારવડી ગામના વિલેજ એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ઓફિસર, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં.૧ ને જાણ કરવામાં આવી હતી. તે તારીખ ૧૩.૧૦.૧૯૮૯ ના રોજ સવારે લગભગ ૭.૩૦ વાગ્યે સ્થળ પર પહોંચ્યો, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં.૪ અને મૃતકની ત્રીજી પત્ની પાસેથી પૂછપરછ કરી અને ખાતરી કરી કે પ્રથમ આરોપી

અને બીજા આરોપી (અપીલકર્તા) એ બ્રાન્ડીમાં ઝેર ભેળવીને મૃતકને આપ્યું હતું. તેથી, તે સાલવક્કમ પોલીસ સ્ટેશન ગયો અને રિપોર્ટ (આંક પી-૧) આપ્યો જે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં.૧૩ દ્વારા ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૩૦૨ હેઠળ કાઈમ નં. ૨૨૨/૮૯ તરીકે નોંધવામાં આવ્યો હતો. આંક પી-૧૩ એ પ્રથમ માહિતી રિપોર્ટ છે. પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં.૧૬ એ તપાસ હાથ ધરી હતી. તપાસ હાથ ધરીને, કન્નિયપ્પન (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં.૧૬) બનાવના સ્થળે ગયા, તેનું નિરીક્ષણ કર્યું, આંક પી-૨, ઓબ્ઝર્વેશન પંચનામું તૈયાર કર્યું અને સ્કેચ આંક પી-૨૦ પણ દોર્યો. તેણે એમ.ઓ. ૧ થી ૫ એટલે કે બ્રાન્ડીની બોટલ, ટમ્બલર, પિત્તળનું ટમ્બલર, પોલિથીન પેપર અને સફેદ કપડાનો ટુકડો વિગેરે જપ્ત કર્યું. તેણે બપોરે ૧૨.૩૦ થી ૩.૩૦ વચ્ચે મૃતકના શબ પર ઇન્કવેસ્ટ હાથ ધર્યું અને ઇન્કવેસ્ટ રિપોર્ટ આંક પી-૨૧ તૈયાર કર્યો. ઇન્કવેસ્ટ દરમિયાન, તેણે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧ થી ૩ ની તપાસ કરી. ઇન્કવેસ્ટ પછી તેણે શબને પોસ્ટમોર્ટમ માટે મોકલ્યું. તપાસ પૂર્ણ થવા પર ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવી હતી. ટ્રાયલ દરમિયાન આરોપીઓએ નિર્દોષ હોવાનું જણાવ્યું હતું. મુખ્યત્વે મૃતક અને અપીલકર્તાના પુત્ર એવા ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં.૪ ના પુરાવા અને તબીબી પુરાવા અને ફોરેન્સિક પુરાવા પર ભરોસો રાખીને પ્રથમ આરોપી ઉપર જણાવ્યા મુજબ ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૩૦૨ હેઠળના ગુના માટે દોષિત ઠરાવ્યો હતો અને અપીલકર્તા ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૩૦૨ સાથે વંચાતા કલમ ૧૦૯ હેઠળ દોષિત ઠરાવ્યો હતો.

હાઈકોર્ટે વાદગ્રસ્ત ચુકાદા દ્વારા બંને આરોપીઓની દોષસિદ્ધિ યથાવત રાખી હતી.

જ્યાં સુધી હાલની અપીલકર્તાનો સંબંધ છે, પુરાવા માટે કથિત હેતુ, તારીખ ૯.૧૦.૧૯૮૯ ના રોજ કબૂલાતના નિવેદનને અનુસરીને કરવામાં આવેલી કથિત મુદદામાલ રિકવરી અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં.૪ ના પુરાવા હતા કે અગાઉ મૃતકે હાલની અપીલકર્તાને મૃતકને મારવા માટે ઉશ્કેર્યો હતો. અપીલના સમર્થનમાં અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૧૦૯ ના અમલીકરણ માટે રેકૉર્ડ પર કોઈ પુરાવા લાવવામાં આવ્યા નથી. મુદદામાલ રિકવરી કોઈપણ રીતે મૃતકને ઝેર આપવા માટે ઉપયોગમાં લેવાયેલ હોવાનું મનાતી વસ્તુઓ સાથે સંબંધિત નથી. સામાવાળા-રાજ્યના વિદ્વાન વકીલે, જોકે, રજૂઆત કરી હતી કે આરોપી-અપીલકર્તાના પુત્ર એવા ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં.૪ ના પુરાવા સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે આરોપી પાસે મૃતકને મારી નાખવાનો હેતુ હતો. ભૂતકાળમાં પણ એવા અનેક પ્રસંગો બન્યા છે જ્યારે મૃતક પર અપીલકર્તા દ્વારા અથવા તેના દ્વારા રોકાયેલા વ્યક્તિઓ દ્વારા હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો. એવું કોઈ કારણ નથી કે આરોપીનો પુત્ર ગોપી (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં.૪) તેની વિરુદ્ધ ખોટી જુબાની આપે. તેની જુબાની હત્યાના હેતુને પુષ્કળ પ્રમાણમાં સ્થાપિત કરે છે.

ગુનાહિત કૃત્ય કરવા માટેનો હેતુ સામાન્ય રીતે ફરિયાદપક્ષ માટે મુશ્કેલ ક્ષેત્ર છે. કોઈ સામાન્ય રીતે બીજાના મનમાં જોઈ શકતું નથી. હેતુ એ લાગણી છે

જે માણસને કોઈ ચોક્કસ કાર્ય કરવા માટે પ્રેરે છે. આવું પ્રેરક કારણ ગંભીર ગુનાઓ કરવા માટે પ્રમાણસર ગંભીર હોવું જરૂરી નથી. ઘણી હત્યાઓ કોઈપણ જાણીતા અથવા અગ્રણી હેતુ વિના કરવામાં આવી છે. તે તદ્દન શક્ય છે કે ઉપરોક્ત પ્રેરક પરિબળ અશોધ્ય રહે. લોર્ડ ચીફ જસ્ટિસ કેમ્પબેલે રેડ વિરુદ્ધ પામર (મે, ૧૮૫૬ ના પાના ૩૦૮ પર શોર્ટહેન્ડ રિપોર્ટ) માં સાવચેતીની નોંધ આ મુજબ આપી છે: "પરંતુ જો કોઈ હેતુ સોંપવામાં આવી શકે. હું તમને કહેવા માટે બંધાયેલો છું કે તે હેતુની પર્યાપ્તતાનું મહત્વ ઓછું છે. આપણે જાણીએ છીએ, ફોજદારી અદાલતોના અનુભવ પરથી કે આ પ્રકારના અતિશય ઘૂણાસ્પદ ગુનાઓ નજીવા હેતુઓથી કરવામાં આવ્યા છે; માત્ર દ્વેષ અને બદલો લેવા માટે નહીં, પરંતુ થોડો આર્થિક લાભ મેળવવા માટે અને થોડા સમય માટે દબાવતી મુશ્કેલીઓને દૂર કરવા માટે". જોકે, એવું માની લેવું એ યોગ્ય ધારણા છે કે દરેક ગુનાહિત કૃત્ય હેતુ સાથે કરવામાં આવે છે, પરંતુ એવું સૂચવવું અયોગ્ય છે કે જ્યાં સુધી હેતુ સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી આવા કોઈ ગુનાહિત કૃત્યની ધારણા કરી શકાતી નથી. છેવટે, હેતુ એ મનોવૈજ્ઞાનિક ઘટના છે. ફરિયાદપક્ષ આરોપીના તે માનસિક વલણને પુરાવામાં અનુવાદિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયું તેનો અર્થ એ નથી કે હુમલાખોરોના મનમાં આવી કોઈ માનસિક સ્થિતિ અસ્તિત્વમાં નહોતી. આટલી વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી., એ.આઈ.આર. (૧૯૫૫) એસ.સી. ૮૦૭ માં, એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે "તે સાચું છે, અને જ્યાં ગુના માટે હેતુનો સ્પષ્ટ પુરાવો હોય, તે કોર્ટના નિષ્કર્ષને વધારાનો ટેકો આપે છે કે આરોપી દોષિત હતો, પરંતુ હેતુના સ્પષ્ટ પુરાવાનો અભાવ અનિવાર્યપણે વિપરીત નિષ્કર્ષ તરફ દોરી

જતો નથી". કેટલાક કેસોમાં સીધા પુરાવા દ્વારા હેતુ સ્થાપિત કરવો મુશ્કેલ હોઈ શકે છે, જ્યારે અન્ય કેટલાક કેસોમાં સંજોગો પરથી અનુમાન સંબંધિત વ્યક્તિના માનસિક ઝુકાવને સમજવામાં મદદ કરી શકે છે. એવા કિસ્સાઓ પણ હોઈ શકે છે જેમાં આરોપીના મનની પ્રક્રિયાને શોધી કાઢવી શક્ય ન હોય જેણે તેને કાર્ય કરવા માટે પ્રેર્યો હોય. તમામ કેસોમાં એવો કોઈ પુરાવો અપેક્ષિત હોઈ શકતો નથી કે આરોપીનું મન ચોક્કસ પરિસ્થિતિમાં કેવી રીતે કાર્ય કરે છે. ક્યારેક એવું લાગે છે કે સ્થાપિત હેતુ નબળો છે. તે પોતે જ ફરિયાદપક્ષની વિરુદ્ધના અનુમાન તરફ દોરી જવા માટે અપૂરતું છે. હેતુની ગેરહાજરી, ભલે તે સ્વીકારવામાં આવે, તે આરોપીની મદદમાં આવતી નથી. આ સિદ્ધાંતોને હકીકતના પૃષ્ઠભૂમિ પર ચકાસવા પડશે.

ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૧૦૯ હેઠળ દુષ્પ્રેરક એ જ સજા માટે જવાબદાર છે જે મુખ્ય અપરાધી પર લાદવામાં આવી શકે છે; (૧) જો બાદમાંનું કૃત્ય દુષ્પ્રેરણના પરિણામ સ્વરૂપે કરવામાં આવ્યું હોય અને (૨) આવા દુષ્પ્રેરણ માટે સજા માટે ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડમાં કોઈ સ્પષ્ટ જોગવાઈ કરવામાં આવી ન હોય. આ કલમ એથી વધુ કંઈ દર્શાવતી નથી કે જો ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડમાં દુષ્પ્રેરણની સજા માટે અલગથી જોગવાઈ કરવામાં આવી ન હોય તો તે મૂળ ગુના માટે પૂરી પાડવામાં આવેલી સજા સાથે શિક્ષાપાત્ર છે. કાયદો એવી જરૂરિયાત રાખતો નથી કે ઉશ્કેરણી ચોક્કસ સ્વરૂપમાં હોવી જોઈએ અથવા તે ફક્ત શબ્દોમાં જ હોવી જોઈએ. ઉશ્કેરણી વર્તન દ્વારા હોઈ શકે છે. ઉશ્કેરણી હતી કે નહીં તે દરેક કેસની હકીકતો પર નક્કી કરવાનો પ્રશ્ન છે. ફરિયાદપક્ષ માટે

કાયદામાં એ સાબિત કરવું જરૂરી નથી કે દુષ્પ્રેરણ કરનાર વ્યક્તિના મનમાં વાસ્તવિક કાર્યકારી કારણ ઉશ્કેરણી હતી અને બીજું કંઈ નહીં, જ્યાં સુધી ઉશ્કેરણી હતી અને ગુનો કરવામાં આવ્યો હોય અથવા જો કૃત્ય કરનાર વ્યક્તિનો સમાન જ્ઞાન અને ઈરાદો હોત જે દુષ્પ્રેરકનો હતો તો ગુનો કરવામાં આવ્યો હોત. ઉશ્કેરણી જે કૃત્ય કરવામાં આવ્યું હતું તેના સંદર્ભમાં હોવી જોઈએ અને તે કૃત્યના સંદર્ભમાં નહીં જે જે-તે વ્યક્તિ જેને ઉશ્કેરવામાં આવી હોય તેના દ્વારા કરવામાં આવવાની સંભાવના હતી. જો આ શરત પૂરી થાય તો જ વ્યક્તિ ઉશ્કેરણી દ્વારા દુષ્પ્રેરણ માટે દોષિત ઠરી શકે છે. વધુમાં દુષ્પ્રેરિત કૃત્ય કલમ ૧૦૯ ના સ્પષ્ટીકરણમાં જોગવાઈ મુજબ દુષ્પ્રેરણના પરિણામ સ્વરૂપે અથવા કાવતરાના અનુસંધાનમાં કરવામાં આવવું જોઈએ. સ્પષ્ટીકરણ હેઠળ કોઈ કૃત્ય અથવા ગુનો દુષ્પ્રેરણના અનુસંધાનમાં કરવામાં આવ્યો હોવાનું કહેવાય છે જો તે (એ) ઉશ્કેરણી (બી) કાવતરું અથવા (સી) દુષ્પ્રેરણ બનાવતી સહાયના પરિણામ સ્વરૂપે કરવામાં આવ્યું હોય. ઉશ્કેરણી કોઈપણ સ્વરૂપમાં હોઈ શકે છે અને ઉશ્કેરણીથી આરોપીના મનમાં જે પ્રભાવ પડ્યો તેની મર્યાદા બદલાઈ શકે છે અને તે દરેક કેસની હકીકતો પર આધારિત છે. કલમ ૧૨૦એ હેઠળ બનાવેલ કાવતરાનો ગુનો એ ગુનો કરવા માટેની માત્ર સમજૂતી છે. તેને કલમ ૧૨૦બી હેઠળ શિક્ષાપાત્ર બનાવવામાં આવ્યો છે. કલમ ૧૦૭ ના બીજા ખંડ હેઠળ બનાવેલા દુષ્પ્રેરણના ગુનામાં માત્ર કાવતરા કરતાં કંઈક વધુ હોવું જરૂરી છે. તે કાવતરાના અનુસંધાનમાં કોઈ કૃત્ય અથવા ગેરકાયદેસર ચૂક હોવી જોઈએ. તે કલમ ૧૦૭ (બીજા ક્રમે) દ્વારા સ્પષ્ટ થશે, "તે વસ્તુ કરવા માટેના કોઈપણ

કાવતરામાં સામેલ થાય છે....., જો તે કાવતરાના અનુસંધાનમાં કોઈ કૃત્ય અથવા ચૂક થઈ હોય". ગુનાની આ બે શ્રેણીઓ માટેની સજા પણ તદ્દન અલગ છે. ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૧૦૯ ફક્ત એવા દુષ્પ્રેરણાની સજા સાથે સંબંધિત છે જેના માટે ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડમાં કોઈ સ્પષ્ટ જોગવાઈ કરવામાં આવી નથી. કલમ ૧૦૯ હેઠળનો આરોપ, તેથી, હત્યાના આરોપની સાથે હોવો જોઈએ જે દુષ્પ્રેરણાના પરિણામ સ્વરૂપે કરવામાં આવેલ ગુનો છે. ગુનાહિત કાવતરાનો ગુનો, બીજી બાજુ, એક સ્વતંત્ર ગુનો છે. તે કલમ ૧૨૦બી હેઠળ શિક્ષાપાત્ર બનાવવામાં આવ્યો છે જેના માટે કલમ ૧૦૯ હેઠળનો આરોપ બિનજરૂરી અને અયોગ્ય છે. [જુઓ કેહર સિંઘ અને અન્ય વિરુદ્ધ ધ સ્ટેટ (દિલ્હી એડમિનિસ્ટ્રેશન), એ.આઈ.આર. (૧૯૮૮) એસ.સી. ૧૮૮૩]. ઇરાદાપૂર્વકની મદદ અને સક્રિય સંડોવણી એ દુષ્પ્રેરણાના ગુનાનો સાર છે.

જ્યારે હકીકતલક્ષી પૃષ્ઠભૂમિનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવે છે ત્યારે જોવા મળે છે કે વાસ્તવમાં કરવામાં આવેલ કૃત્ય એટલે કે મૃતકની હત્યા માટે દુષ્પ્રેરણાનો વ્યવહારિક રીતે કોઈ પુરાવો નથી. કથિત હેતુ પણ પૂરતો નથી. હેતુ સાબિત કરવા માટે ભૂતકાળની કેટલીક ઘટનાઓનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે. તેઓ મૃતકની હત્યા કરવાનો કોઈ ઇરાદો સાબિત કરતા નથી, તેના માટેની ઉશ્કેરણી તો દૂરની વાત છે. ધ ઇન્ડિયન એપિડન્સ એક્ટ, ૧૮૭૨ (ટૂંકમાં 'એપિડન્સ એક્ટ') ની કલમ ૨૭ હેઠળ કરવામાં આવેલા ખુલાસાના અનુસંધાનમાં વસ્તુઓની કથિત રિકવરી પણ કોઈ પરિણામની નથી કારણ કે

આરોપી-અપીલકર્તાએ ક્યાંય પણ એમ કહ્યું નથી કે સદર વસ્તુનો ઉપયોગ મૃતકને ઝેર આપવાના હેતુ માટે કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉપરોક્ત સંજોગોમાં અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ એ છે કે ફરિયાદપક્ષ આરોપી-અપીલકર્તાના સંબંધમાં આક્ષેપો સાબિત કરવામાં સક્ષમ રહ્યું નથી. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા લાદવામાં આવેલી અને હાઈકોર્ટ દ્વારા પુષ્ટિ કરવામાં આવેલી દોષસિદ્ધિ અને સજા રદબાતલ ઠેરવવામાં આવે છે. આરોપીને તુરંત જ મુક્ત કરવામાં આવશે, જો અન્ય કોઈ કેસમાં જરૂર ન હોય તો.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.